

# Növények – telelők, télállóak



Képzeljétek el, hogy a januári hidegben kint álltok ruha nélkül, mozdulatlanul a kertben, és körülöttetek csak lombtalan, kopár fák, cserjék meredeznek!

## *Mennyi ideig bírjátok?*

Valószínűleg nem sokáig, főleg, amikor a hőmérséklet fagypont alatt van. Jobb, ha meg sem próbáljátok! Ha mégis megtennétek, egy idő után be tudtok szaladni a fűtött szobába. A növények azonban általában helyhez kötöttek, nem tudnak elmenekülni, elbújni a hideg és a fagy elől. A különböző éghajlati környezetből származó növények sem egyformán viselkednek a hidegben. A meleg éghajlatról származók sokkal érzékenyebbek. Szobanövényeink többsége ilyen, ezért ezeket óvjuk a hidegtől. Nyáron, a hosszabb, napsütéses, meleg napokon, amikor kellő mennyiségű víz van a környezetben, a növények nagy ütemben termelik a szerves anyagokat, építik testüket, erőteljesen növekednek. Télen nemcsak a hőmérséklet csökken, hanem a nappalok is rövidülnek, kevesebb fény éri a növényeket, vízhez is nehezebben jutnak. Az egyévesek el is pusztulnak, míg az évelők „álomba” merülnek: nyugalmi állapotba kerülnek, növekedésük leáll, leveleiket is elvesztik. Az örökzöldek a tél folyamán is megőrzik lombjukat, vagy legalább egy részét, mert a hidegre és a nedvesség elvesztésére kevésbé érzékenyek. A fenyőféléknek keskeny tűleveleik vannak, más örökzöldek szélesebb, de kemény, viaszos felületű levelekkel védekeznek a hideg ellen. Az örökzöld *rododendron*nak még a tél előtt kifejlődő virágbimbói is fagyállóak.

Egyes növények télen mutatják legszebb arcukat. Ilyen az alpesi vagy *havasi hanga*, ez a fagytűrő törpecserje, melynek egyes fajtái dacolva a hideggel, már december elején virágba borulnak a téli csapadékos területeken. A *varázsmogyoró* fajokat úgy is emlegetik mint sokoldalú, téli szépségeket. Sokoldalúnak azért nevezhetők, mert egyes fajainak virágai nemcsak bódító illatot árasztanak, hanem színeik is nagyon különbözőek. Virágaik szirmlevelei fagy idején bepöndörödnek, magasabb hőmérsékleten ismét kiegyenesednek. Ritka tulajdonsága egyes kontyvirágféléknek, hogy torzsavirágzatuk hőtermelésre képes, így a virág hőmérséklete akár 10 fokkal is magasabb lehet. De ennek nem a fagy kivédése a célja, hanem az, hogy a virág - egyébként nem kellemes - illatanyagait elpárologtassa, magához csalogatva ezáltal rovarbeporzóit.

A téli hideget egyes növények a felszín alatti szerveikkel élik túl. A *tulipánok* és a *krókuszok* elvirágzásuk után elvesztik a föld feletti részeit. A tavasz és a nyár során gyűjtött energia a föld alatti hagymákban tárolódik. A *hóvirág* hagymáját már az első melegebb napsugarak életre keltik, friss, kelő hajtása a fagyott talajon, a hótakaró maradékán is áttör és már februárban kivirágzik.

A hideg túlélőművészeit a sarkvidékeken vagy magashegységekben kell keresni, ahol a végtelen jég- és hómezőkön is van növényi élet. Az Antarktiszon mínusz 70-80°C-on is élnek mohák és fűfélék. Egy bizonyos cserjeszerű somfaj - bár nem a sarkvidékek lakója - még a mínusz 196°C hőmérsékletű cseppfolyós nitrogénbe mártást is túléli, s ezzel méltán a fagytűrő növények bajnokai közé tartozik, jónéhány fásszárú társával együtt.

SZIGETI ZOLTÁN

